

МІЖНАРОДНЕ СТРАТЕГІЧНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ОЛЕКСАНДР КРАВЧЕНКО,
аспірант кафедри міжнародної економіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. Розкривається суть поняття «стратегічне економічне партнерство», актуалізація його ролі в сучасних умовах глобалізації, принципи, рівні та суб'єкти міжнародного стратегічного економічного партнерства.

Ключові слова: глобалізація, міжнародне стратегічне економічне партнерство

Аннотация. Раскрывается суть понятия «стратегическое экономическое партнерство», актуализация его роли в современных условиях глобализации, принципы, уровни и субъекты международного стратегического экономического партнерства.

Ключевые слова: глобализация, международное стратегическое экономическое партнерство

Annotation. Essence of the international strategic economic partnership, its role in the globalization context, principles, levels and subjects are described.

Keywords: globalization, international strategic economic partnership

Постановка проблеми.

Характерною рисою економік практично всіх країн світу є надзвичайно швидкі темпи глобалізації, які кардинальним чином змінюють відносини між суб'єктами світогосподарської системи. Ми згодні із підходом А.О. Старостіної, яка визначає глобалізацію, як об'єктивний, незворотній «процес розмивання кордонів національних економічних систем у результаті об'єктивних процесів ефективного відтворення капіталу у всіх його формах, що зумовлює інтенсифікацію взаємозв'язку, взаємопереплетіння, зближення національних економік та формування світової економічної системи» [1]

Сучасний стан розвитку процесів економічної системи сьогодні характеризується станом тісної взаємозалежності країн світу. В умовах економічних колапсів — економічних, фінансових, економічних криз призводить до мінімізації строків негативного впливу цих явищ на економіку різних країн, особливо тих, що мають недостатній рівень економічного розвитку. В таких

умовах всі країни світу шукають ефективні напрямки збереження своєї економічної, фінансової, енергетичної безпеки і посилення своєї міжнародної конкурентоспроможності. Вивчення наслідків фінансово-економічної кризи 2007-2009 років дає підстави стверджувати, що навіть високорозвинута національна економіка не може повністю забезпечити реалізацію своїх національних економічних інтересів.

В цих умовах владні кола всіх країн світу зацікавлені в використанні нових дієвих напрямків забезпечення своєї конкурентоспроможності. Одним з таких напрямків в сучасних умовах виступає стратегічне економічне партнерство між країнами світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

До останнього часу поняття «стратегічне партнерство» було предметом дослідження політологів, соціологів, філософів і в найменшій мірі економістів.

Різноманітні аспекти міждержавного стратегічного партнерства України розглядаються в працях А. Гриценко, І. Жовкви, С. Кононенко, Е. Лісіцина, Б. Тарасюка. Проблематикою міждержавного співробітництва займаються такі закордонні вчені, як Х. Мілнер, Г. Снайдер, Г. Халсті, Г. Ліски, Д. Мітрانی, Дж. Гекел.

Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Незважаючи на те, що в сучасному політико-економічному лексиконі термін «стратегічне партнерство» є одним з найбільш вживаних при характеристиці зовнішньоекономічних відносин між країнами, в сучасній економічній літературі поняття «міжнародне стратегічне економічне партнерство» не знайшло однозначного висвітлення і практично відсутні роботи присвячені його комплексному визначенню. Все це обумовлює актуальність цієї проблеми для сучасної економічної науки.

Завдання статті полягають в тому, щоб дати чітке наукове визначення суті поняття «міжнародне стратегічне економічне партнерство», принципів партнерства, цілей, рівнів, суб'єктів та механізмів його реалізації. На цій теоретичній основі можуть бути побудовані ефективні практичні форми реалізації цієї форми економічних відносин між країнами, що дозволить країнам найбільш ефективно реалізувати свої національні економічні інтереси та інтереси всіх суб'єктів господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу.

В політико-економічній літературі існує широкий спектр визначень міждержавного стратегічного партнерства. Точка зору І. Жовкви полягає в тому, що воно «становить особливий інструмент зовнішньої політики держави, використовуючи який вона узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими державами. Взаємодія у використанні цього інструмента та збіг стратегічних національних інтересів двох чи більше держав у декількох сферах призводять до виникнення між ними особливого виду міждержавно-

го співробітництва» [2]. З позиції Л. Чекаленко сутність стратегічного партнерства розкривається у відносинах країн-партнерів, «які мають схожі цінності і спільне коріння, національні інтереси, які визначають очевидність і необхідність тенденції динамічного зростання двостороннього товарообороту, поглиблення співпраці» [3]. Ю. Седляр вважає, що стратегічне партнерство характеризує «вищий рівень торгівельно-економічної співпраці, різноспрямованість геополітичних інтересів, зовнішньополітична взаємопідтримка, позитивна динаміка та ефективність контактів державно-політичних, фінансово-промислових, військових, наукових і культурних еліт. Це надійність механізмів вирішення спірних питань, це врешті решт, атмосфера довіри і взаєморозуміння» [4]. Узагальнення позицій провідних політиків та експертів із проблем зовнішньополітичних відносин, висловлених в рамках опитування, проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, дозволяє наступним чином охарактеризувати суть стратегічного партнерства, – «наявність такої міждержавної взаємодії, яка дозволяє партнерам, поєднуючи зусилля, досягти життєво важливих внутрішніх і зовнішньополітичних стратегічних цілей» [5].

Як ми бачимо, науковці розходяться у визначенні того, що слід розуміти під міждержавним стратегічним партнерством. З нашої точки зору плідотворна розробка цієї тематики передбачає врахування суті таких понять як стратегія, партнер, економічний інтерес суб'єкту міжнародних економічних відносин.

Стратегія – це загальний план дій, який передбачає досягнення поставленої мети в довгостроковій перспективі в будь-якій сфері соціально-економічного життя суспільства. В сфері міжнародних економічних відносин наявність стратегії означає наявність плану дій в реалізації цілей міждержавного співробітництва в тій чи іншій сфері суб'єктів міжнародних економічних відносин в довгостроковій перспективі.

Таким чином стратегічне партнерство вирізняється наступними ознаками, які впливають

із суті міжнародної економічної стратегії:

- ◆ наявність чіткої мети партнерства суб'єктів міжнародних економічних відносин;
- ◆ наявність механізму реалізації поставленої мети;
- ◆ довготривалий характер взаємодії;
- ◆ визначення суб'єктів партнерських відносин.

Поняття «партнерство» між суб'єктами міжнародних економічних відносин не є тотожним поняттям співробітництва, взаємовідносини. На відміну від останніх партнерством є такі відносини між суб'єктами міжнародних економічних відносин, які здійснюються на основі чітко визначених принципів. Міжнародне економічне партнерство також передбачає чітке визначення суб'єктів партнерських відносин, та їх економічних інтересів. Виходячи з вищезазначеного можна запропонувати наступне визначення поняття «міжнародне стратегічне економічне партнерство».

Міжнародне стратегічне економічне партнерство — це форма міжнародної довгострокової взаємодії між партнерами міжнародних економічних відносин, побудована на основі чітко визначених принципів, і яка через формування спільної стратегії в визначених сферах діяльності, має на меті реалізацію економічних інтересів кожного з партнерів.

Характерними ознаками даного процесу є

- ◆ довгостроковий період взаємодії між партнерами;
- ◆ чітке визначення партнерів міжнародних економічних відносин;
- ◆ розробку чітких принципів партнерських відносин;
- ◆ визначення економічних інтересів партнерів, що є основою формулювання цілей їх діяльності;
- ◆ визначення пріоритетних сфер партнерства;
- ◆ формування спільної стратегії реалізації цілей кожного з партнерів.

Партнерські економічні відносини мають складну структуру, яка передбачає визначення рівнів партнерських відносин, економічну вагу суб'єктів відносин, форму власності, носієм якої є економічні партнери.

Можна визначити наступні рівні партнерів міжнародних економічних відносин:

- ◆ партнерські відносини між державами;
- ◆ партнерські відносини між державами і окремими суб'єктами міжнародних економічних відносин (ТНК, компаніями);
- ◆ партнерські відносини між окремими суб'єктами міжнародних економічних відносин.

З точки зору економічної ваги партнерів стратегічне економічне партнерство може здійснюватись між наступними суб'єктами (рис. 1):

Рис. 1. Рівні міжнародного стратегічного економічного партнерства

Незважаючи на те, що теоретично можна вирізнити різні рівні суб'єктів міжнародних економічних відносин, все ж дане поняття в більшій мірі відноситься до взаємозв'язків між національними державами різного рівня економічного розвитку. На рівнях партнерства між іншими суб'єктами міжнародних відносин партнерство приймає форму приватно-державного партнерства, чи міжнародних стратегічних альянсів.

Суттєвою ознакою, що визначає специфіку міжнародного економічного партнерства на відміну від стратегічного співробітництва є базові принципи є фундаментом взаємодії. До цих принципів можна віднести наступні:

- ◆ прозорість;
- ◆ стабільність;
- ◆ економічна обґрунтованість;

- ◆ рівноправність;
- ◆ взаємовигідність;
- ◆ довготривалість;
- ◆ взаєморозуміння;
- ◆ економічність.

Базовим принципом стратегічного економічного партнерства є принцип рівноправності відносин, який вирізняє партнерство від співробітництва чи інших форм відносин. Незважаючи на можливий різний рівень економічної ваги суб'єктів, у взаємовідносинах повинні існувати абсолютно рівні права в досягненні поставлених партнерами цілей, хоча при цьому самі цілі можуть і не співпадати, відмова від дискримінаційних дій один проти одного.

Принцип прозорості передбачає чітке роз'яснення партнерами своїх довготривалих цілей, їх

Етапи економічного партнерства

Зміст етапів

1 етап

Визначення пріоритетних сфер партнерства. Порівняльний аналіз ринкового середовища країн партнерів, визначення сильних і слабких сторін країн-партнерів

2 етап

Визначення принципів економічного партнерства

3 етап

Визначення стратегічних національних інтересів

4 етап

Формулювання стратегічних цілей партнерства

5 етап

Розробка стратегії досягнення цілей партнерства

6 етап

Розробка програм реалізації цілей

7 етап

Оцінка ефективності реалізації цілей країн-партнерів

Рис. 2. Етапи механізму формування і реалізації системи стратегічного економічного партнерства між країнами

повне розуміння, що є основою розробки стратегії їх реалізації. Принцип взаємовигідності передбачає повну реалізацію економічних інтересів партнерів, хоч це і не означає ідентичність цих інтересів. Принцип довготривалості відносин передбачає наявність стратегії реалізації цілей міждержавного партнерства на довготривалу перспективу. Принцип економічності передбачає наявність розроблених показників оцінки ефективності партнерства в різних сферах діяльності. Принцип стабільності передбачає послідовне виконання визначених стратегій по узгодженому плану, в відповідності до визначених етапів. Принцип економічної обґрунтованості — це наявність чітко визначених пріоритетних сфер економічного партнерства, обґрунтованих стратегій їх реалізації.

Найважливішим елементом практичної реалізації стратегічного економічного партнерства є визначення стратегічних економічних інтересів держав-партнерів, та формулювання на цій основі партнерства, пріоритетних сфер, цілей, стратегії їх реалізації.

Важливо зазначити, що стратегічне економічне партнерство не означає наявність спільних економічних інтересів країн партнерів. Навпаки, якщо дві країни мають однакові проблеми, наприклад обмеженість енергетичних ресурсів, навряд чи вони можуть стати стратегічними партнерами. Різні країни мають різний рівень розвитку секторів економіки, різні економічні проблеми, свої сильні і слабкі сторони і тому різні національні економічні інтереси в довгостроковій перспективі. Однак вони можуть бути стратегічними економічними партнерами в різних сферах для реалізації своїх сильних сторін і вирішення проблем, пов'язаних зі слабкими сторонами.

В такому випадку партнери визначають свої інтереси і розробляють стратегію їх узгодження і реалізації. Таким чином з вищезазначеного можна визначити наступний механізм формування і реалізації системи стратегічного економічного партнерства між країнами (рис. 2).

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Проведене дослідження міжнародного стратегічного економічного партнерства в сучасних умовах глобалізації дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, з'ясовані основні ознаки стратегічного партнерства, які впливають із суті міжнародної економічної стратегії. По-друге, дано визначення поняття «міжнародне стратегічне економічне партнерство». По-третє, з'ясовані рівні та принципи міжнародного економічного партнерства. Подальша розробка проблематики міжнародного стратегічного економічного партнерства потребує дослідження сучасного його стану стосовно взаємовідносин України із країнами Європейського Союзу.

Джерело:

1. Старостіна А. О. Економіка зарубіжних країн : навч. посіб. / А. О. Старостіна, А.О. Длігач, Н.В. Богомаз - К. : Знання, 2009. - 455 с.: табл. - (Серія "Вища освіта XXI століття") — С.74

2 І.І. Жовква Стратегічне партнерство у зовнішній політиці України: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2005. — 20 с. — укр. — С. 6 - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2005/05jiizpu.zip>

3 Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України. К., Видавництво «Либідь», 2006 р. — 691 с. - [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/19240701/politologiya/s_trategichne_partnerstvo#457

4 Ю.О. Седляр Стратегічне партнерство в українсько-російських відносинах: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2005. — 20 с. — укр. - С.5. - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2005/05syourv.zip>

5 Стратегічні партнери України: декларації і реалії. Аналітична доповідь // Національна безпека і оборона, 2000, №12 — С.22 - [Електронний ресурс] // Режим доступу: - http://www.uceps.org/ukr/files/category_journal/N_SD12_ukr.pdf